

USNESENÍ

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jana Rutsche a soudkyň Mgr. Heleny Konečné a JUDr. Ivony Šubrtové ve věci

žalobce: J. S.
zastoupen Mgr. Františkem Drlíkem, advokátem
se sídlem v Šumperku, nám. Míru 137/9

proti
žalované: Vězeňská služba České republiky, věznice Mírov
se sídlem Mírov 27

v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, který měl spočívat v tom, že žalobce byl dne 28. 8. 2019 přemístěn z věznice Mírov do věznice Valdice a že mu nebyly sděleny všechny informace a důvody jeho přemístění,

takto:

- I. Žaloba se odmítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou doručenou krajskému soudu dne 1. 10. 2019 domáhal ochrany před nezákonným zásahem žalované ve smyslu § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Předně uvedl, že žalovaná dne 28. 8. 2019 rozhodla o jeho přemístění z věznice Mírov do věznice Valdice, přičemž k tomu neuvedla žádný důvod. Dne 30. 8. 2019 podal proti uvedenému postupu stížnost, kterou ředitel věznice vyhodnotil jako nedůvodnou. Obecné vyjádření žalované, že k přemístění došlo na základě dohody ředitelů věznic z důvodu rovnoměrného naplnění kapacit věznic, považuje žalobce za nepřezkoumatelné, nezákonné a nesplňující limity čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který zaručuje právo na informace. Jelikož žalobce o přemístění nežádal, nebylo mu umožněno se k němu vyjádřit a tím ho ovlivnit, spatřuje v popsaném postupu žalované porušení čl. 37 odst. 3 Listiny.
2. Dále žalobce namítl porušení § 7 a § 15 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „ŘVTOS“), jelikož trest se má vykonávat zpravidla nejbližší domovu. Žalobce přitom pochází z obce Brumov - Bylnice, kde žije podstatná část jeho rodiny. Přílišná vzdálenost bydliště žalobcovy rodiny od věznice Valdice znemožňuje realizaci návštěv z důvodu jejich finanční náročnosti. V tom žalobce spatřuje porušování svých osobnostních práv zaručených čl. 10 Listiny.

3. Žalobce považuje svoje přemístění též za diskriminační a namířené přímo proti své osobě. Tomu napovídá skutečnost, že byl ve věznici Mírov pracovníě zařazen ve vězeňské kuchyni a na toto místo bude muset být zařazen někdo jiný. Nebyl tak ve věznici navíc, jelikož v ní byl nedostatek odsouzených, kteří by mohli být zařazení na jeho pracovní pozici. Je proto přesvědčen, že uváděný důvod jeho přemístění není skutečným důvodem, jiný důvod mu není znám. Dále připomněl své příkladné chování, zařazení do I. přístupné skupiny vnitřní diferenciaci, schválení mimořádné návštěvy dne 7. 9. 2019 a udělené kázeňské pochvaly. Žalobce uvedl, že v době podání žaloby byl ve věznici Valdice bez pracovního zařazení, tudíž bez finančních prostředků a nemohl tak hradit své dluhy, což před přemístěním mohl. Jeho dluhy pak z důvodu nesplácení narůstaly. Přemístěním přišel i o další výhody, které svým chováním a plněním povinností získal.
4. Žalobce proto navrhl, aby soud konstatoval, že jeho nezákonným přemístěním bylo zasaženo do jeho osobnostních práv, a aby uložil žalované povinnost sdělit žalobci všechny informace a důvody, které vedly k jeho přemístění. Žádal též, aby soud uložil žalované povinnost upustit od neoprávněného zásahu a rozhodl o tom, že se žalobce přemísťuje zpět do Věznice Mírov s pracovním zařazením ve vězeňské kuchyni.
5. Žalovaná se k žalobě vyjádřila podáním ze dne 31. 10. 2019. K tvrzením žalobce uvedla, že k jeho přemístění do věznice Valdice došlo na základě dohody ředitelů věznic o výměně odsouzených stejného základního typu, tj. věznic se zvýšenou ostrahou. Dále sdělila, že žadatelem o přemístění žalobce byla věznice Mírov. Žalovaná tak o přemístění žalobce nerozhodla, pouze s přemístěním souhlasila. Dále sdělila, že dne 19. 9. 2019 bylo žalobci při pohovoru s ředitelem věznice Valdice sděleno, že jeho přemístění proběhlo z organizačních důvodů v rámci vyrovnání počtu odsouzených mezi věznicemi, což vzal žalobce na vědomí a na žádosti o pohovor podepsal. Žalobcova matka později podala žádost o jeho přemístění a ten se k žádosti připojil. Žalovanou bylo doporučeno žádosti vyhovět, ředitel věznice Mírov však žádost neschválil. Žalovaná připomněla, že žalobce podal řediteli věznice Valdice stížnost proti nezákonnému přemístění z věznice Mírov do věznice Valdice, tato stížnost byla vyhodnocena jako nedůvodná a o způsobu jejího vyřízení byl žalobce informován vyřízením stížnosti ze dne 26. 9. 2019, č. j. VS-204971-9/ČJ-2019-802210-STPV.
6. Žalovaná poukázala též na skutečnost, že dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody provádí pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se trest vykonává. Kontrolní pravomoci v oblasti dodržování práv odsouzených ze strany Vězeňské služby má též Veřejný ochránce práv. Žalobce má též možnost podávat stížnosti a žádosti ve smyslu § 26 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „ZVTOS“). Uvedené orgány spolu s vnitřními mechanismy Vězeňské služby tak dle žalované představují dostatečné záruky, aby při výkonu trestu odnětí svobody nedocházelo k excesům, které by mohly nepřipustně zasahovat do práv odsouzených. Žalovaná uvedla, že její postup při přemísťování odsouzených není rozhodováním o jejich právech či povinnostech v oblasti veřejné správy, nýbrž je projevem řízení odsouzených individuálními pokyny a rozkazy Vězeňské služby. K tomu poukázala na rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 11. 2006, č. j. 57 Ca 166/2005-14. Z uvedeného vyplývá, že žalovaná vystupuje jako správní orgán ve smyslu soudního řízení správního pouze v případech, kdy bylo rozhodováno o oprávnění odsouzeného, na které je za splnění zákonných podmínek právní nárok. Závěrem žalovaná navrhla zamítnutí žaloby.

7. V replice na vyjádření žalované poukázal žalobce na znění § 10 odst. 1 písm. b) ŘVTOS, podle kterého je přemístění odsouzených do jiné věznice možné na základě dohody ředitelů věznic, ale pouze za účelem prohloubení výchovného vlivu výkonu trestu. Ve výše zmíněném vyřízení žalobcovy stížnosti bylo uvedeno, že k přemístění žalobce došlo z důvodu rovnoměrného naplňování kapacit v rámci všech věznic v ČR. Rozpor mezi tímto konstatováním a tvrzením žalované ve vyjádření k žalobě žalobce utvrzuje v tom, že se neplete v domněnce, že důvod jeho přemístění je jiný, než žalovaná v obou písemnostech uvedla. Podpis žalobce stvrzující, že vzal na vědomí vyřízení žádosti o osobní pohovor s ředitelem věznice, neznamená, že se ztotožnil s tím, co mu při tomto pohovoru bylo ředitelem věznice sděleno.
8. V reakci na další vyjádření žalované, v němž tato setrvala na svém názoru, že postup obou věznic při přemístění žalobce byl v souladu s příslušnými předpisy, zaslal žalobce soudu podání ze dne 3. 12. 2019, ke kterému přiložil zprávu Veřejného ochránce práv ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 6123/2019/VOP/JM, č. j. KVOP-50925/2019, o šetření ve věci přemístění odsouzeného do jiné věznice, podle níž věznice Mírov pochybila přemístěním žalobce do věznice Valdice, jelikož s ohledem na hodnocení chování odsouzeného při výkonu trestu nelze uzavřít, že by jeho přemístění do věznice Valdice mělo vést k prohloubení výchovného vlivu výkonu trestu.
9. Žalovaná přípisem ze dne 10. 3. 2020 krajskému soudu sdělila, že žalobce byl dne 5. 3. 2020 přemístěn zpět do věznice Mírov.
10. Dalším podáním (ze dne 17. 3. 2020) žalobce upozornil na rozpory mezi sdělením vedoucího oddělení výkonu trestu věznice Mírov a posudky, které byly věznicí vypracovány v roce 2019 za účelem rozhodnutí o zařazení žalobce do mírnějšího typu věznice. Žalobce proto navrhl vyžádání si těchto posudků od Okresního soudu v Šumperku a výsledk vedoucího oddělení výkonu trestu věznice Mírov, neboť jeho výpověď může objasnit důvody přemístění žalobce do věznice Valdice. K dotazu soudu pak žalobce sdělil, že na podané žalobě trvá, neboť nezákonný zásah nebyl odstraněn, protože je nadále bez práce, a to přesto, že věznice Mírov akceptovala zprávu Veřejného ochránce práv a částečně napравила své pochybení.
11. Žalovaná k návrhům žalobce na provedení výsledku svědků sdělila, že podle zprávy Veřejného ochránce práv to byla věznice Mírov, která v projednávané věci pochybila.
12. Podáním ze dne 30. 7. 2020 žalobce sdělil, že Ministerstvo spravedlnosti ČR jako nadřízený orgán Vězeňské služby ČR mělo v dopisech ze dne 14. 7. 2020, č. j. MSP-264/2002-OMI-OV/7, a ze dne 22. 7. 2020, č. j. MSP-264/2020-OMI-OV/7, uvést, že přemístění žalobce do věznice Valdice bylo realizováno v rozporu se zákonem, dále pak mělo konstatovat, že pokud mělo vyřazení z pracoviště souvislost výhradně s nezákonným přemístěním žalobce, pak od sebe přemístění a jemu předcházející vyřazení z pracoviště nelze oddělit a je třeba přiznat, že také k vyřazení z pracoviště došlo na základě neakceptovatelných důvodů. Celou situaci tak žalobce vnímá jako matoucí, neboť se podřízené orgány neřídí názorem orgánů nadřízených.
13. Krajský soud rozsudkem ze dne ze dne 24. 11. 2020, č. j. 30 A 88/2019-118, žalobu výrokem I. odmítl a výrokem II. rozhodl o nákladech řízení. Krajský soud žalobu odmítl z důvodu nevyčerpání jiných právních prostředků proti nezákonnému zásahu, které mají podle § 85 s. ř. s. předcházet podání žaloby. V případě žalobce mělo dojít k zásahu do

práv při výkonu trestu odnětí svobody a v takovém případě vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů státní zastupitelství.

14. Proti uvedenému rozsudku krajského soudu podal žalobce kasační stížnost, ve které nesouhlasil se závěrem, že před podáním žaloby nevyužil k ochraně svých práv jiný právní prostředek. Proti nezákonnému zásahu totiž podal dne 26. 9. 2019 stížnost adresovanou Vězeňské službě České republiky a touto stížností se zabýval ředitel věznice Valdice, jenž ji shledal nedůvodnou. Až po jejím vyřízení se žalobce obrátil na krajský soud. Podmínka využití jiného právního prostředku proto byla splněna. Uvedl, že nepovažuje za správné, aby se musel obracet na všechny státní orgány, které by mohly přispět k ochraně jeho práv. Krajský soud dle jeho názoru pochybil i v tom, že neurčil, že v jeho případě byl zásah nezákonný, jak měl podle § 82 s. ř. s. učinit. Krajský soud se totiž nezabýval tím bodem žaloby, v němž žádal, aby soud konstatoval, že jeho přemístěním bylo zasaženo do jeho osobních práv, tedy že zásah byl nezákonný. Kvůli tomuto bodu žaloby tak měl celou věc projednat a rozhodnout alespoň o tom, zda byl zásah nezákonný.
15. Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti dne 18. února 2021, rozsudkem č. j. 9 As 298/2020-16 tak, že shora citovaný rozsudek zdejšího krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.
16. Předně nutno zmínit jeho konstatování, že přípustnost žaloby má být posuzována ke dni jejího podání, tj. v projednávaném případě ke dni 1. 10. 2019. V té době zásah spočívající v přemístění žalobce do jiné věznice stále trval, tudíž jeho žalobu bylo třeba považovat za žalobu záporní, u které krajský soud musí posuzovat splnění podmínek ve smyslu § 85 s. ř. s. Tuto úvahu krajského soudu proto označil za správnou.
17. Dále zmíněný zrušující rozsudek konstatoval, že podle krajského soudu bylo v projednávané věci adekvátním opravným prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s. podání ke státnímu zastupitelství dle § 16a zákona o státním zastupitelství. Z jím rekapitulované právní úpravy však dle Nejvyššího správního soudu nutně neplyne, že je takové podání ke státnímu zastupitelství skutečně právním prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s. a jestliže krajský soud ke svému závěru dospěl na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 5 As 5/2017-23, z něj takto kategorický závěr rovněž neplyne a krajský soud na něm nemohl založit své odmítavé usnesení. Nejvyšší správní soud proto krajskému soudu vytkl, že neprovedl úvahu, zda podání ke státnímu zastupitelství mohlo být v tomto konkrétním případě prostředkem ochrany proti přemístění z jedné věznice do druhé, který bylo třeba vyčerpat před podáním žaloby ve smyslu § 85 s. ř. s.
18. Nejvyšší správní soud krajskému soudu současně uložil, aby vyjasnil, zda pasivně legitimovaným subjektem měla být skutečně žalovaná, tedy věznice, do níž byl žalobce přemístěn, neboť žalovaná uváděla, že k přemístění žalobce sice došlo po dohodě ředitelů obou věznic, nicméně samotný eskortní příkaz podepsal ředitel Věznice Mírov a pracovník této věznice také požádal o zařazení žalobce do eskorty do věznice Valdice.
19. Krajský soud po zrušení jeho rozhodnutí Nejvyšším správním soudem pokračoval v řízení podle části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s., a ve smyslu ustanovení § 110 odst. 3 cit. zákona vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí dospěl k následujícím závěrům.

20. Nejprve krajský soud v dané věci znovu posuzoval pasivní legitimaci žalobcem označené žalované, tj. věznice Valdice, do níž byl žalobce přemístěn, tj. komu je z hlediska skutkového a právního stavu přičitatelné jednání, které má být podle žalobce nezákonným zásahem (přemístění z věznice Mírov do věznice Valdice, s tím související požadavek na sdělení informací ohledně jeho přemístění a na vrácení do původní věznice s původním pracovním zařazením).
21. Vzhledem ke skutečnosti, že k přemístění žalobce z věznice Mírov do věznice Valdice došlo na základě eskortního příkazu č. 36-002976 vydaného ředitelem věznice Mírov, přičemž i požadavek na zařazení do eskorty k přemístění žalobce dne 27. 8. 2019 zadal vedoucí oddělení výkonu trestu věznice Mírov (tedy pracovník věznice Mírov), je dle krajského soudu jednání, v němž žalobce spatřuje nezákonný zásah a jehož posouzení je předmětem řízení před soudem, přičitatelné Vězeňské službě, věznici Mírov (jako správnímu orgánu). V žalobě, jíž je jakožto dispozičním úkonem žalobce soud vázán, však žalobce označil za žalovanou Vězeňskou službu, věznici Valdice, proto byl krajský soud povinen s touto svou úvahou o správním orgánu odpovědném za žalovaný zásah seznámit žalobce a vyzvat jej, aby na toto posouzení soudu reagoval. To učinil přípisem ze dne 23. 3. 2021, na nějž žalobce (následně i jeho zástupce) reagoval sdělením, že souhlasí s tím, aby v dalším řízení byla místo věznice Valdice za žalovanou považována věznice Mírov.
22. Dlužno dodat, že pokud jde o místní příslušnost soudu k projednání věci, soud může podle § 105 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. z vlastní iniciativy zkoumat nedostatek místní příslušnosti jen do doby, než začne jednat ve věci samé, tj. do doby, než při ústním jednání vyzve účastníky k přednesům ve věci, a nebo rozhoduje-li bez jednání (jako v této věci), může místní příslušnost zkoumat do vydání rozhodnutí ve věci samé. Pravidla místní příslušnosti zajišťují mimo jiné efektivní fungování soudního systému jako celku, a to jak z perspektivy účastníků řízení, tak i samotného soudního výkonu. Z tohoto úhlu pohledu jsou rovněž výrazem zásady procesní ekonomie.
23. Místní příslušnost (§ 7 odst. 2 a 3 s. ř. s.) tedy soud zkoumá jen na začátku řízení. Není-li nedostatek místní příslušnosti odhalen, ať již soudem samotným či k námitce účastníka řízení, a není-li věc postoupena k vyřízení soudu místně příslušnému, je pro další řízení nedostatek místní příslušnosti již zhojen. Pokud soud nevysloví svou místní nepřislušnost na začátku řízení, nemůže tak již učinit následně. To znamená, že musí věc projednat a rozhodnout o ní, i když podle zákonných pravidel není jeho místní příslušnost dána. Vzhledem ke skutečnosti, že soudní řízení bylo zahájeno již dne 1. 10. 2019 a zdejší krajský ve věci již rozhodoval (byť bylo jeho rozhodnutí následně Nejvyšším správním soudem zrušeno), v tomto okamžiku došlo ke zhojení nedostatku jeho místní příslušnosti, a proto rozhoduje ve věci i nadále.
24. K věci samotné krajský soud po opětovném posouzení uvádí, že žalobu musel odmítnout, a to z následujících důvodů.
25. Ustanovení § 82 s. ř. s. stanoví, že každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, se může žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.

26. Naproti tomu § 85 s. ř. s. vymezuje podmínky, za nichž je žaloba proti zásahu nepřipustná. Skutečností způsobující onu nepřipustnost žaloby je podle zmíněného ustanovení možnost domáhat se ochrany nebo nápravy jinými prostředky. To neplatí pouze v případě, domáhá-li se žalobce pouze určení, že zásah byl nezákonný.
27. V projednávaném případě mělo dojít k porušení práv žalobce v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, a to konkrétně tím, že byl dne 29. 8. 2019 přemístěn z věznice Mírov do věznice Valdice. Tím přišel i o pracovní zařazení, které měl v původním místě výkonu trestu, proto následně nemohl splácet svoje dluhy. Žalobce uváděl, že přišel i o další výhody, které svým chováním ve výkonu trestu získal. Rovněž uvedl, že větší vzdáleností věznice Valdice od jeho bydliště a jeho příbuzných byly znemožněny jeho návštěvy příbuznými. Žalobce se proto domáhal toho, aby bylo určeno, že jeho přemístěním bylo zasáhnuto do jeho práv, aby mu žalovaná sdělila všechny informace ohledně jeho přemístění, aby žalovaná upustila od nezákonného zásahu a aby byl vrácen do původní věznice s pracovním zařazením ve vězeňské kuchyni.
28. Jde tedy o žalobu na ukončení zásahu (tj. zápůřčí zásahovou žalobu), byť se žalobce domáhal i určení, že zásah byl nezákonný. Tuto úvahu krajského soudu označil Nejvyšší správní soud za správnou již ve svém shora citovaném zrušujícím rozsudku. V řízení o žalobě před nezákonným zásahem totiž žalobce nemůže požadovat vydání určovacího výroku, že byl zásah nezákonný, dokud tento zásah nebo jeho důsledky trvají anebo hrozí jeho opakování - k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne ze dne 28. 5. 2014, č. j. 1 Afs 60/2014-48 (všechna v tomto rozhodnutí citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz). I navazující judikatura Nejvyššího správního soudu potvrzuje, že v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem nelze požadovat vydání určovacího výroku, že žalovaný zásah byl nezákonný, dokud tento zásah nebo jeho důsledky trvají anebo hrozí jeho opakování.
29. V době podání žaloby, kdy se žalobce nacházel ve věznici Valdice, se tedy nemohl domáhat určení, že jeho přemístění z věznice Mírov do věznice Valdice bylo nezákonným zásahem, nýbrž se mohl domáhat pouze ukončení tohoto zásahu. Zásah byl ukončen až dne 5. 3. 2020, kdy byl žalobce přemístěn zpět do věznice Mírov. Dle žalobce sice nezákonný zásah nadále trvá, protože přemístěním přišel o všechny výhody získané svým chováním ve výkonu trestu včetně pracovního zařazení, takový důsledek je však třeba označit za toliko nepřímý a zásah je třeba pokládat za ukončený ke dni 5. 3. 2020. Byť v době rozhodování krajského soudu již žalovaný zásah netrval, přípustnost žaloby je třeba posuzovat ke dni, kdy byla podána, a nemůže se odvíjet od okolností, které nastanou teprve během řízení o žalobě. Přípustnost žaloby tedy musí být posuzována ke dni jejího podání, v projednávaném případě ke dni 1. 10. 2019. V té době zásah spočívající v přemístění stěžovatele do jiné věznice stále trval, tudíž žalobu je třeba považovat za žalobu zápůřčí a nikoliv určovací.
30. V řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem (o zápůřčí zásahové žalobě) je soud povinen předtím, než přistoupí k věcnému přezkumu žaloby, posoudit, zda se lze v daném případě domáhat ochrany nebo nápravy jinými právními prostředky. Nejvyšší správní soud k této otázce již v rozsudku ze dne 17. 12. 2010, č. j. 4 Aps 2/2010-44, publikovaném pod č. 2339/2011 Sb. NSS, uvedl, že „§ 85 s. ř. s. jako podmínku přípustnosti žaloby na ochranu před nezákonným zásahem nevyžaduje předchozí vyčerpání řádných opravných prostředků, ale toliko nemožnost domáhat se ochrany nebo nápravy jinými právními prostředky. V tomto případě je proto třeba zkoumat, zda právní úprava v tom

kterém případě prostředky ochrany před nezákonným zásahem připouští či nikoliv“. Ustanovení § 85 s. ř. s. tedy požaduje, aby žalobce předtím, než se obrátí na soud, využil jiného právního prostředku, který má k dispozici. Nedosáhne-li jeho prostřednictvím ochrany nebo nápravy, může podat žalobu dle § 82 a násl. s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004-110, publikované pod č. 735/2006 Sb. NSS).

31. Ze znění § 85 s. ř. s. vyplývá, že zákon nedává na výběr, jakými právními prostředky proti zásahu brojít. Žaloba podle § 82 a násl. s. ř. s. je takovým právním prostředkem pouze tehdy, pokud právní řád jiné právní prostředky neposkytuje. Zákon tak jednoznačně upřednostňuje jiné formy ochrany před protiprávním konáním správních orgánů a soudní ochrana zásahovou žalobou se uplatní jen tam, kde jiná ochrana není (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2005, č. j. 1 Afs 16/2004-90).
32. Nutno zmínit, že však ne každý prostředek (podání, stížnost apod.) je oním jiným právním prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s., tj. účinným prostředkem k ochraně hmotných či procesních práv. Za takový účinný prostředek nelze např. považovat stížnost dle ustanovení § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, která dle judikatury Nejvyššího správního soudu účinný prostředek ochrany ve smyslu § 85 s. ř. s. nepředstavuje. Za takový účinný prostředek nelze považovat ani stížnost odsouzeného, o které rozhoduje ředitel věznice (např. ve smyslu § 26 zákona ŘVTOS), neboť se jedná o postup výlučně uvnitř Vězeňské služby. Proto se taková stížnost svou povahou blíží spíše podnětu k možnému uplatnění dozorcích úkonů než opravnému prostředku, resp. plnohodnotnému procesnímu prostředku nápravy (k tomu srov. např. rozsudek ze dne 29. 11. 2012, č. j. 5 As 43/2012-40, č. 2768/2013 Sb. NSS).
33. Vzhledem k tomu, že k zásahu do práv žalobce mělo dojít při výkonu trestu odnětí svobody, je zásadní otázkou (jak naznačil Nejvyšší správní soud ve svém shora citovaném zrušujícím rozsudku), zda mu účinnou ochranu před tvrzeným zásahem nabízí institut podání dle § 16a zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“), jímž se mohl domáhat dozoru státního zástupce nad dodržováním právních předpisů ve věznici, resp. domáhat se nápravy. Krajský soud má zato, že žalobce před podáním žaloby měl tohoto práva využít. Dle ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství totiž státní zastupitelství vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů mimo jiné i v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody, a související § 78 odst. 2 písm. e) ZVTOS (obdobně § 29 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby) opravňuje státního zástupce k vydávání příkazů za účelem zachování předpisů platných pro výkon trestu.
34. Je to tedy na prvním místě právě státní zástupce, kdo hlídá dodržování právních předpisů v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody. Vedle orgánů, které projednávají stížnosti a žádosti dle § 26 ŘVTOS (které však nejsou účinnými ochrannými prostředky ve smyslu ustanovení § 85 s. ř. s.), je osobám omezeným na svobodě nejbližší právě státní zástupce, jelikož dobře zná podmínky ve věznicích. Jako garant zákonnosti dokáže státní zástupce nejrychleji a nejúčinněji poskytnout osobě ve výkonu trestu odnětí svobody ochranu před jí tvrzenou nezákonností. Jeho dozor má být systematický a žádoucím způsobem má ovlivňovat postupy Vězeňské služby. Státní zástupce je povinen přezkoumat důvodnost podání dle § 16a zákona o státním zastupitelství, obsahuje-li potřebné náležitosti a spadá-li do jeho působnosti. Pokud státní zástupce zjistí porušení právních předpisů, je povinen přijmout příslušná opatření ke zjednání nápravy a také

podatele ve stanovené lhůtě vyrozumět o způsobu vyřízení jeho podání. Vzhledem k subsidiaritě ochrany poskytované ve správním soudnictví, může správní soud do vztahu mezi osobou ve výkonu trestu odnětí svobody a konkrétní věznicí vstoupit až poté, co tato osoba bezúspěšně požádala příslušného státního zástupce o dozor (§ 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství) a s žádostí o přezkoumání způsobu vyřízení jejího podání neuspěla ani u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona), které ve věci vykonává instanční dohled. K uvedenému krajský soud poukazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020-36. V něm tento soud mimo jiné také konstatoval, že nepochybuje, že právě dozorová pravomoc státního zástupce (v kombinaci s dohledem nadřízeného státního zastupitelství) je plnohodnotným prostředkem nápravy v oblasti zásahů Vězeňské služby do práv osob ve výkonu trestu odnětí svobody. To dle krajského soudu plně platí i pro nyní projednávanou věc.

35. Z uvedeného vyplývá, že právě na podání žádosti o uplatnění pravomoci státního zastupitelství v rámci dozoru nad zákonností výkonu trestu odnětí svobody je nutno nahlížet jako na účinný opravný prostředek, jehož nevyčerpání má za následek nepřipustnost žaloby. Žalobce proto měl před podáním zásahové žaloby využít podání dle § 16a zákona o státním zastupitelství, jímž by inicioval dozor státního zástupce.
36. Této možnosti však žalobce před podáním zásahové žaloby v posuzované věci nevyužil. K výzvě krajského soudu totiž sdělil, že se v souvislosti s pochybnostmi o správnosti postupu žalované obrátil na příslušné orgány, k čemuž přiložil přípis VS ČR, věznice Mírov ze dne 29. 5. 2020, přípis MS ČR ze dne 14. 7. 2020 a ze dne 22. 7. 2020 a vyrozumění VSZ v Olomouci ze dne 16. 9. 2020.
37. Jak vyplývá ze shora uvedeného, podání, které žalobce zaslal Vězeňské službě - věznicí Mírov a Ministerstvu spravedlnosti, nejsou oním jiným právním prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s., tj. účinným prostředkem k ochraně hmotných či procesních práv. Navíc je z obsahu předložených listin zřejmé, že žalobce učinil svá podání dne 22. 5. 2020 (vůči VS ČR - věznicí Mírov), dne 15. 5. 2020 a 15. 7. 2020 (vůči Ministerstvu spravedlnosti), tedy až po podání žaloby. I z jediné ve shora uvedeném směru relevantní komunikace žalobce se státním zastupitelstvím (krajským a následně vrchním) vyplývá, že k ní došlo až v průběhu roku 2020, neboť, jak je uvedeno v předloženém přípisu VSZ v Olomouci, podání žalobce státnímu zastupitelství byla datovaná dnem 27. 4. 2020, 22. 5. 2020, 4. 6. 2020 a 29. 6. 2020, tedy až po podání žaloby u zdejšího krajského soudu.
38. S ohledem na to, že z listin zaslaných žalobcem ani z žádné jiné listiny založené ve správním spisu nevyplývá, že by se žalobce obrátil na státní zastupitelství před podáním žaloby, tato skutečnost je důvodem nepřipustnosti žaloby ve smyslu § 85 s. ř. s., a soud ji proto musel odmítnout podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s.
39. Krajský soud znovu opakuje a zdůrazňuje, že připustnost žaloby je třeba v tomto ohledu testovat k okamžiku jejího podání, a to včetně požadavku vyčerpání prostředků ochrany či nápravy. Pokud se lze vůči nezákonnému zásahu bránit jinými právními prostředky, soudní ochrana může následovat teprve po nich.
40. Pokud jde o stížnost, se kterou se žalobce obrátil na Veřejného ochránce práv, ani v jejím podání by nebylo možno spatřovat naplnění výše zmíněné podmínky využití jiného právního prostředku k ochraně práv. Ze Zprávy o šetření ve věci přemístění odsouzeného do jiné věznice ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 6123/2019/VOP/JM, č. j.

KVOP-50925/2019, navíc vyplývá, že žalobce se na Veřejného ochránce práv obrátil dne 1. 10. 2019, tj. rovněž nikoliv před podáním žaloby tak, aby předtím bezúspěšně vyčerpal případně i tuto možnost nápravy.

41. S ohledem na odmítnutí žaloby pro nepřipustnost nebylo nezbytné provádět jakýkoli z žalobcem navržených důkazů, jelikož ty nebyly navrženy za účelem prokázání splnění podmínek přípustnosti této žaloby a jejich provádění by tak bylo nadbytečné. Vzhledem k odmítnutí žaloby mohl krajský soud rozhodnout bez jednání (§ 49 odst. 1, věta první s. ř. s. *a contrario*).
42. Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 3 s. ř. s., podle něhož žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, jestliže žaloba byla odmítnuta.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům (§ 54 odst. 5 s. ř. s.).

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení.

Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, který o ní také rozhoduje.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Hradec Králové 28. dubna 2021

JUDr. Jan Rutsch v. r.
předseda senátu